

HRVATSKI
ZAVOD ZA
ZAPOŠLJAVANJE

ANKETA O PROFESIONALNIM NAMJERAMA
UČENIKA ZAVRŠNIH RAZREDA SREDNJE
ŠKOLE

Šk. god. 2011./2012.

CJELožIVOTNO
PROFESIONALNO
USMJEĀAVANJE
LIFE L O N G
CAREER GUIDANCE

SADRŽAJ

1. UVOD

- 1.1. Važnost profesionalnog usmjeravanja
- 1.2. Profesionalno usmjeravanje u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje
- 1.3. Važnost profesionalnih interesa u procesu profesionalnog usmjeravanja

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

3. METODOLOGIJA

- 3.1. Sudionici istraživanja i postupak
- 3.2. Mjerni instrument

4. REZULTATI

4.1. Obilježja uzorka

- 4.1.1. Socio-demografska obilježja
- 4.1.2. Školski uspjeh učenika i vrsta srednje škole
- 4.1.3. Zastupljenost zdravstvenih teškoća

4.2. Profesionalne namjere učenika

- 4.2.1. Namjere učenika nakon završetka srednje škole
- 4.2.2. Teškoće pri donošenju odluke i iskazana potreba za uslugama prof. usmjeravanja

4.3. Vrsta i zastupljenost teškoća u učenju i/ili ponašanju

- 4.3.1. Teškoće pri donošenju odluke i potreba za uslugama profesionalnog usmjeravanja
- 4.3.2. Vrsta pomoći potrebna učenicima pri donošenju odluke
- 4.3.3. Socijalno-demografska obilježja roditelja

5. RASPRAVA

6. ZAKLJUČAK

7. LITERATURA

1. UVOD

1.1. Važnost profesionalnog usmjeravanja

Suvremeni teoretičari i praktičari u profesionalnom usmjeravanju stavljaju naglasak na holistički pristup i razvoj dinamičkog sustava koji će djelotvorno odgovoriti na potrebe korisnika (Blustein, 1999), s obzirom da profesionalni razvoj predstavlja dio osobnog razvoja i neodvojivo je povezan s razvojnim procesima. Pri tome su posebno osjetljiva razdoblja tranzicija unutar sustava obrazovanja i/ili iz sustava obrazovanja u svijet rada. Uslijed novih kretanja na tržištu rada, sve se više njeguje pristup u kojem se naglašava priroda profesionalnog razvoja kao cjeloživotnog procesa (Worthington, Juntunen, 1997) te se potiče razvoj vještina upravljanja osobnim profesionalnim razvojem. Ovaj dinamički sustav potiče pojedinca na aktivno sudjelovanje u procesu kao i redefiniranje samog procesa u skladu s osobnim potrebama. Unapređivanje znanja i vještina potrebnih za razvoj karijere potiče proaktivnost kod pojedinaca i omogućava im aktivno upravljanje profesionalnim razvojem.

Proaktivnost i kontinuirani rad na sebi postaju imperativi u kontekstu burnih socijalnih, ali i gospodarskih promjena i nepovoljnog stanja na tržištu rada. Globalno tržište rada karakteriziraju urbanizacija i globalizacija, te brze promjene, a u slučaju Republike Hrvatske, neusklađenost potreba i ponude na tržištu rada čime je posebno izložena populacija mladih. Sve je jasnije kako stručna znanja s kojima pojedinac izlazi iz obrazovnog sustava ne mogu u potpunosti zadovoljiti potrebe tržišta rada.

Novе tendencije u profesionalnom usmjeravanju baziraju se na shvaćanju o promjenjivosti stanja i potreba na tržištu rada kao i potrebi da se na njega odgovarajuće i učinkovito odgovori. Ove tendencije naglašavaju potrebu za cjeloživotnim profesionalnim razvojem, kao i potrebu za fleksibilnošću radne snage (Bejaković, 1998). Nove tehnologije i razvoj tržišta rada donose kontinuirane promjene tako da prilagodljivost i želja za učenjem postaju poželjne kompetencije koje poslodavci visoko cijene. Kontinuirano usavršavanje i usvajanje novih znanja i vještina postaje pretpostavka za kvalitetno obavljanje bilo kojeg posla.

Profesionalno usmjeravanje ima veliku važnost kao skup različitih aktivnosti koje omogućuju identificiranje vlastitih mogućnosti, kompetencija i interesa u različito doba života, kako bi donijeli odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju i upravljali vlastitom profesionalnom karijerom (Rezolucije Vijeća EU 2004., 2008.). Iz navedenih razloga je nužno da usluge profesionalnog usmjeravanja budu prilagođene specifičnim potrebama korisnika, ali i da uključuju ideju cjeloživotnog profesionalnog razvoja (Super, 1980). Uzimajući u obzir razvojne zadatke poput istraživanja, donošenja profesionalnih odluka, implementacije i prilagođavanja, potrebno je da intervencije budu prilagođene osobitostima pojedinog razdoblja u razvoju pojedinca. Razdoblje tranzicija i ulaska u svijet rada stoga su od presudne važnosti s obzirom da su to razdoblja intenzivnog razvoja profesionalnog identiteta, tj. vrijednosti, stavova, profesionalnih interesa i dr.

1.2. Profesionalno usmjeravanje u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje

Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja pružaju stručnu pomoć pojedincu u njegovom profesionalnom razvoju uzimajući u obzir psihofizičke osobine, znanje i vještine pojedinca baš kao i karakteristike rada i mogućnost zapošljavanja. Konačni cilj je uspješan i zadovoljan pojedinac, kao i društvo s racionalno i kvalitetno zadovoljenim potrebama za radnicima.

Profesionalno usmjeravanje ima tri međusobno povezane komponente: profesionalno informiranje (sustavno pružanje različitih informacija u vezi s izborom zanimanja i zapošljavanja), profesionalno savjetovanje (usklađivanje psihofizičkih karakteristika pojedinca s objektivnim zahtjevima daljnjeg školovanja i mogućnosti zapošljavanja) te praćenje (kojim se provjerava uspješnost primijenjenih metoda i postupaka).

Za uspješno izvršavanje svrhe profesionalnog usmjeravanja potreban je timski rad pedagoga, psihologa, liječnika specijalista medicine rada i stručnih suradnika u školama i sustavu obrazovanja. Ujedno je potrebna i uspješna suradnja različitih institucija u sektorima obrazovanja i zapošljavanja - Hrvatski zavod za zapošljavanje, škole, fakulteti i druge obrazovne institucije, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Gradski ured za obrazovanje, Ministarstvo rada i socijalne skrbi, zdravstvene institucije, Hrvatska gospodarska komora, Obrtnička komora te razne udruge koje pokrivaju djelatnosti ljudskog rada (udruženja poslodavaca, Roma, osoba s invaliditetom i dr.), ali i mnoge međunarodne institucije.

Jedna od osnovnih djelatnosti Zavoda se odnosi na pripremu za zapošljavanje u smislu različitih oblika stručne pomoći kojom se utječe na razinu zapošljivosti osoba koje traže posao te na usklađivanje ponude i potražnje na tržištu rada. Priprema za zapošljavanje uključuje:

- 1) cjeloživotno profesionalno usmjeravanje
- 2) upoznavanje metoda i tehnika aktivnog traženja posla
- 3) obrazovanje za zapošljavanje
- 4) profesionalnu rehabilitaciju

Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje jedan je od alata politike zapošljavanja koji služi usklađivanju ponude i potražnje na tržištu rada. Proces profesionalnog usmjeravanja obuhvaća procjenu sposobnosti, vještina i znanja radi zapošljavanja, obrazovanja ili upućivanja na profesionalnu rehabilitaciju, te unapređenje znanja i vještina upravljanja karijerom i aktivnog traženja posla kroz grupna i individualna savjetovanja.

Vještine upravljanja karijerom su vještine koje ljudima omogućavaju upravljanje razvojem vlastite karijere, a odnose se na načine prikupljanja i korištenja informacija o sebi, obrazovanju i svijetu rada, kao i na vještine potrebne za donošenje i provođenje odluka i realizaciju karijernih prijelaza (iz obrazovnog sustava u svijet rada, s posla na posao, i dr.). Omogućavaju pojedincima da na strukturirani način prikupljaju, analiziraju, sintetiziraju i organiziraju informacije o sebi, obrazovanju i zanimanjima te donose odluke o razvoju vlastite karijere, a time i svoje budućnosti.

Osnovne aktivnosti cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja su:

- profesionalno informiranje - podrazumijeva traženje i prikupljanje informacija važnih za donošenje odluke o odabiru zvanja, zanimanja i područja rada kao i za planiranje daljnjeg profesionalnog razvoja; može biti pismeno, usmeno ili samo-informiranje, te se provodi individualno i grupno
- profesionalno savjetovanje - pomaže osvijestiti vlastite mogućnosti te donijeti odluke o najprimjerenijem izboru obrazovanja, zapošljavanja ili profesionalne rehabilitacije. Savjetovanje može biti individualno i grupno, a po potrebi u svrhu procjene radne sposobnosti može uključivati psihologijsko testiranje i liječnički pregled specijalista medicine rada.

1.3. Važnost profesionalnih interesa u procesu profesionalnog usmjeravanja

Pojavom koncepta cjeloživotnog učenja mijenja se i koncept profesionalnog usmjeravanja, odnosno nastaje pomak ka cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju koje se ponavlja tijekom života u mnogim fazama životnog vijeka, uključujući i treću dob (Plant, 2003.) s naglaskom na tranzicijska razdoblja poput kraja osnovne i srednje škole, i dr. Kontinuiranim razvojem profesionalnog usmjeravanja nastaje prijelaz s teorije i prakse usmjerene na kompetencije savjetnika na konstruktivistički pristup cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju (Plant, 2003.; McMahon i Patton, 2006.), koji podrazumijeva usmjerenost na proces i samu osobu, pri čemu osoba sama upravlja procesom usmjeravanja preuzimajući odgovornost za razvoj vlastite karijere. Korisnik postaje proaktivan, konstruira znanja i iskustva o sebi i svijetu rada te ih aktivno primjenjuje. U tom smislu se

tradicionalni koncepti profesionalnih interesa, vrijednosti i sl. mijenjaju i postaju dinamičniji (Wach i Gosling, 2004).

Profesionalni interesi su jedan od najviše istraživanih konstrukata u području profesionalnog usmjeravanja još od tridesetih godina prošlog stoljeća (Strong, 1933, Holland, 1997), a odnose na preferencije ljudi prema različitim radnim aktivnostima te osiguravaju motivaciju za selektivno uključivanje u određene tipove aktivnosti (Krapić, Kardum, 2008). Identifikacija i procjena profesionalnih interesa su jedna od osnovnih podloga u suvremenom procesu profesionalnog usmjeravanja (Hirschi i Lage, 2007). Imajući na umu navedeno, Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi godišnje istraživanje o profesionalnim namjerama učenika primjenom ankete o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda osnovnih i srednjih škola. Istraživanje se provodi u suradnji sa školama, a anketom se identificiraju prioritetne skupine učenika kojima je potrebna profesionalna pomoć pri odabiru zanimanja, odnosno daljnjeg obrazovanja, s naglaskom na učenike sa zdravstvenim, socijalnim, psihofizičkim i drugim teškoćama.

Nakon identifikacije prioritetnih skupina učenici se uključuju u različite oblike profesionalnog usmjeravanja – profesionalno informiranje, savjetovanje i/ili cjelokupnu psihološko-medicinsku obradu, ovisno o specifičnim potrebama učenika. Rezultat savjetovanja je mišljenje o najprimjerenijem obliku obrazovanja. Takav model ranih intervencija u radu s učenicima prevenira rizične čimbenike za školski neuspjeh, rano napuštanje škole i, posljedično, socijalnu isključenost pojedinca. Profesionalno usmjeravanje učenika završnih razreda osnovne i srednje škole predstavlja tzv. "rane intervencije" jer osigurava stručnu pomoć pri donošenju odluka pri izboru primjerenog obrazovnog programa i/ili zapošljavanju.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovoga rada je ukazati na strukturu i vrstu profesionalnih namjera učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj za školsku godinu 2011./2012. te u odnosu na potrebe tržišta rada.

Dan je prikaz demografskih obilježja anketiranih učenika srednjih škola – školski uspjeh, zadovoljstvo srednjom školom, podaci o korištenju usluga profesionalnog usmjeravanja, profesionalne namjere nakon završetka srednje škole, zdravstveni status te socioekonomski status roditelja anketiranih učenika.

Pri tome se željelo ispitati postoje li i koje su najčešće teškoće pri donošenju odluka o izboru zanimanja s kojima se učenici srednjih škola susreću u procesu odabira zanimanja, te kolika je potreba učenika za stručnom pomoći u procesu donošenja profesionalnih odluka. Ujedno su ispitana mišljenja i stavovi razrednika/stručnih suradnika vezano uz potrebu za stručnom pomoći te percipirane sposobnosti ili teškoće.

3. METODOLOGIJA

Istraživanje profesionalnih namjera učenika završnih razreda srednje škole provedeno je u razdoblju od listopada do prosinca 2011. godine, u 22 područna ureda Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje. Analiza rezultata anketa provodi se na slijedećim razinama:

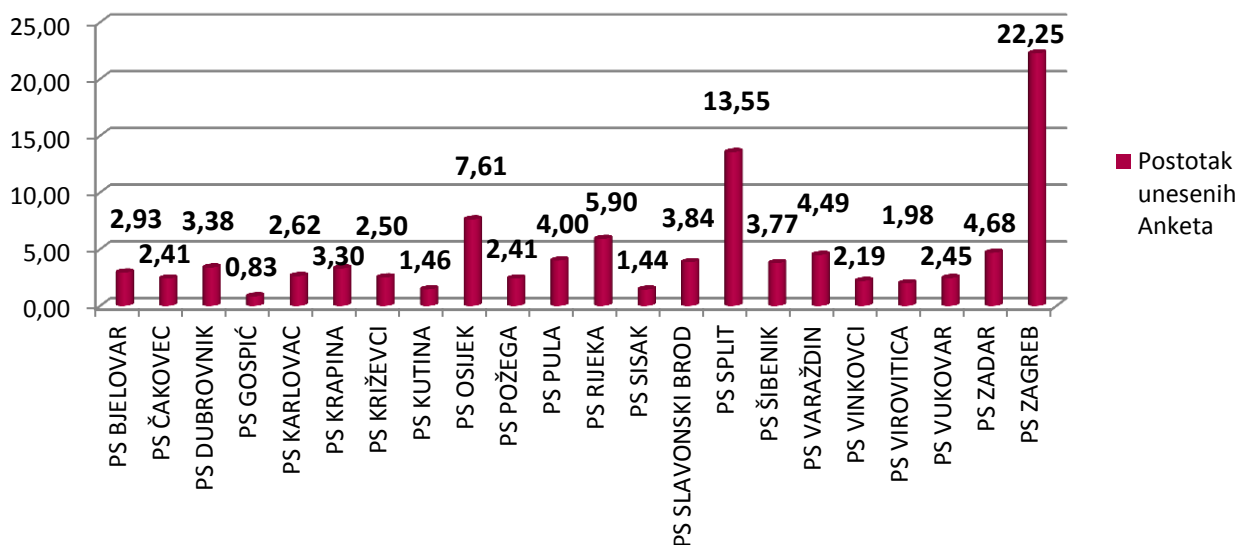
- individualna - prikupljanje relevantnih podataka o pojedinom učeniku u svrhu individualnog savjetovanja i/ili informiranja
- regionalna - identifikacija različitih ciljnih skupina s obzirom na vrste usluga profesionalnog usmjeravanja
- nacionalna - identifikacija profesionalnih namjera učenika srednje škole u svrhu kreiranja Preporuke za obrazovnu i upisnu politiku

Područni uredi Zavoda organizirali su provedbu anketa u suradnji sa srednjim školama, odnosno stručnim suradnicima škola. Oni su organizirali popunjavanje anketa među učenicima te popunjene anketne listove dostavili savjetnicima za profesionalno usmjeravanje.

Nakon povrata anketa, savjetnici za profesionalno usmjeravanje su izvršili unos rezultata u informatičku aplikaciju za unos anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda osnovne škole. Zaprimiteljane ankete su se u informatičku aplikaciju za unos anketa unosile prema unaprijed određenom prigodnom uzorku s obzirom na broj učenika osmih razreda na području djelovanja pojedinih područnih ureda. Središnji ured Zavoda zatim je izvršio ujednačavanje načina unosa podataka od strane područnih ureda u standardizirani obrazac u programu SPSS (Statistički program za društvene znanosti), a pojedine varijable iz ankete su pri tome kodirane kako bi se omogućilo provođenje određenih statističkih postupaka.

3.1. Sudionici istraživanja i postupak

U sklopu statističke obrade podataka iz anketnih listova, uključeno je 5.150 učenika završnih razreda srednje škole u šk. god. 2011./2012. s područja Republike Hrvatske. U nastavku teksta se nalaze podaci o broju anketa o profesionalnim namjerama učenika srednje škole unesenih u informatičku aplikaciju prema područnim uredima Zavoda.

Grafički prikaz br. 1. Postotak unesenih anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednjih škola u šk. god. 2011./2012. po područnim uredima (N=5150)

3.2. Mjerni instrument

Anketni list izradili su djelatnici Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje s ciljem identifikacije učenika kojima je potreban stručni savjet u izboru zanimanja ili nastavka školovanja, a uporabi je na području cijele Republike Hrvatske. Anketiranje učenika završnih razreda osnovnih i srednjih škola o njihovim profesionalnim namjerama prvi je korak u provođenju procesa profesionalnog usmjeravanja.

Provedbom ankete o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednjih škola prikupljaju se sljedeći podaci:

1. Dosadašnji školski uspjeh učenika
2. Zdravstveni status učenika
3. Korištenje usluga profesionalnog usmjeravanja
4. Zadovoljstvo izborom srednje škole
5. Namjere nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja
6. Potrebe za stručnom podrškom u procesu donošenja odluke
7. Percipirane izrazite sposobnosti ili teškoće
8. Socioekonomski status roditelja

Obrazac ankete se sastoji od dva dijela:

1. dio - popunjavaju učenici (demografski podaci - dob, spol, vrsta obrazovnog programa koji pohađa i dr. te profesionalne namjere – prof. planovi, potreba za stručnom pomoći i dr.)
2. dio - popunjava razrednik ili stručni suradnik škole (psihosocijalne karakteristike – razina obrazovanja i socioekonomski status roditelja, postojanje izrazitih sposobnosti ili teškoća)

Upravo se takav način primjene ankete pokazao korisnim iz više razloga:

1. identificiraju se učenici koji imaju potrebu za stručnom podrškom savjetnika za profesionalno usmjeravanje u procesu donošenja odluke o budućem obrazovanju/zanimanju
2. utvrđuju se i analiziraju profesionalne namjere učenika na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini u kontekstu obrazovne ponude i zahtjeva tržišta rada
3. informiraju se relevantni dionici iz područja obrazovanja i gospodarstva na lokalnim razinama i nacionalnoj razini o profesionalnim namjerama učenika s ciljem utjecanja na donošenje obrazovne politike.

Vrste zdravstvenih i razvojnih teškoća navedene u anketi djelomično su preuzete iz Orijentacijske liste vrsta i stupnjeva teškoća u razvoju, koja je sastavni je dio Pravilnika o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 59/90).

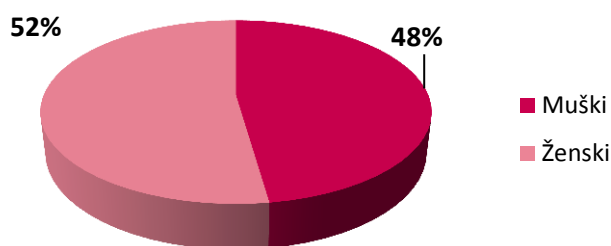
4. REZULTATI

4.1. Obilježja uzorka

Socio-demografska obilježja uzorka odnose se na spol, školski uspjeh, vrstu srednje škole, zastupljenost zdravstvenih i/ili razvojnih teškoća, a rezultati su prikazani u nastavku.

4.1.1. Socio-demografska obilježja učenika

Tijekom šk. god. 2011./2012. u aplikaciju Istraživanje profesionalnih namjera učenika srednje škole je uneseno ukupno 5.150 anketa, od čega je 2.458 muških (48,00%) i 2.692 ženskih sudionika (52,00%). Iz priloženih podataka je vidljivo kako je prilikom obrade zastupljen podjednak broj muških i ženskih ispitanika.

Grafički prikaz br. 2. Postotak ženskih i muških učenika srednji škola prema unesenim podacima u šk. god. 2011./2012.

4.1.2. Školski uspjeh učenika i vrsta srednje škole

U tablicama u nastavku navedeni su podaci o postignutom općem uspjehu u 1., 2. i 3. razredu srednje škole prema izjavama učenika. Prema ovim podacima između 40% i 50% učenika u šk. godini 2011./2012 je izjavilo kako je postiglo „vrlo dobar“ uspjeh u navedenim razredima srednje škole. Oko trećine učenika (31,44-37,10%) izjavljuje o „dobrom“ uspjehu kroz sva tri navedena razreda srednje škole. O „odličnom“ uspjehu izjavljuje oko petina učenika (15,01-22,23%) dok deskriptivni pokazatelji ukazuju kako je najmanji postotni udio učenika (do 2,33%) koji izjavljuju o „dovoljnom“ uspjehu. Ovi nalazi su vrlo slični nalazima za šk. god. 2009./2010. i 2010./2011. gdje su postotni udjeli bili gotovo identični.

Iako je očekivana normalna distribucija ocjena od nedovoljan (1) do odličan (5), pri čemu bi najveći dio učenika imao ocjene dobar (3) a najmanji nedovoljan (1) ili odličan (5), iz tabelarnih prikaza je vidljivo kako postoji pomak rezultata prema višim vrijednostima, odnosno kako učenici u većini slučajeva iskazuju školski uspjeh kao odličan (5) ili vrlo dobar (4).

Tabelarni prikaz br. 1. Postotak učenika srednjih škola s obzirom na školski uspjeh prema unesenim podacima za šk. god. 2011./2012. (N=5150)

Školski uspjeh	3.razred	%	2. razred	%	1.razred	%
dovoljan	110	2,30	117	2,33	88	1,75
dobar	1506	31,44	1811	36,00	1866	37,10
vrlo dobar	2109	44,03	2205	43,84	2321	46,14
odličan	1065	22,23	897	17,83	755	15,01
UKUPNO	4790	100,00	5030	100,00	5030	100,00
bez odgovora	360		120		120	

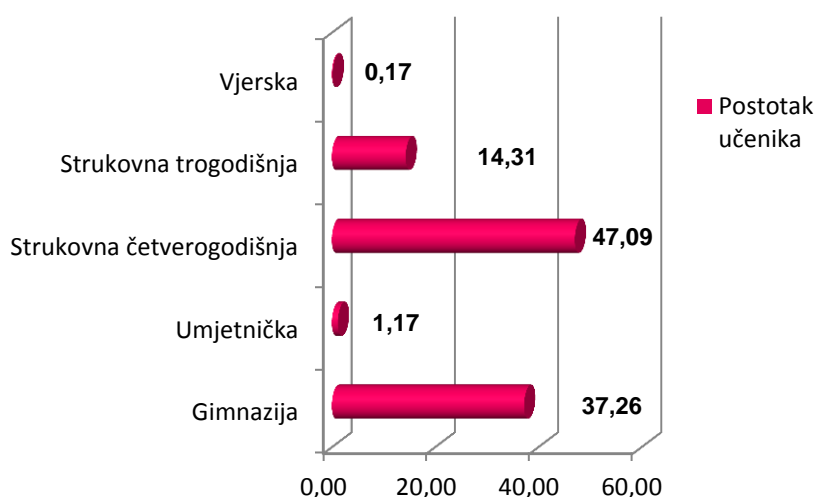

Iz Kolmogorov-Smirnovljevih testova u nastavku proizlazi kako se sve tri distribucije školskih ocjena statistički značajno razlikuju od normalne distribucije.

Tabelarni prikaz br. 2. Testiranje normalnosti distribucije školskog uspjeha učenika u tri razreda srednje škole šk. god. 2011./2012. (N=5150)

	Kolmogorov-Smirnov test		
	Vrijednost	Stupnjevi slobode	Značajnost
Kakav je opći uspjeh postigao učenik u 3. r. SŠ?	0,233	4790	< 0,01*
Kakav je opći uspjeh postigao učenik u 2. r. SŠ?	0,235	5030	< 0,01*
Kakav je opći uspjeh postigao učenik u 1. r. SŠ?	0,249	5030	< 0,01*

U uzorku učenika u šk. godini 2011./2012. udio učenika u gimnazijama je iznosio 37,26%. Najveći je postotni udio učenika strukovnih četverogodišnjih škola - 47,09%. 14,31 % učenika je izjavilo kako pohađa strukovnu trogodišnju školu. Relativno mali broj učenika, njih 1,17% izjavljuje kako pohađa umjetničku školu dok najmanji postotak učenika pohađa vjersku školu (0,17%).

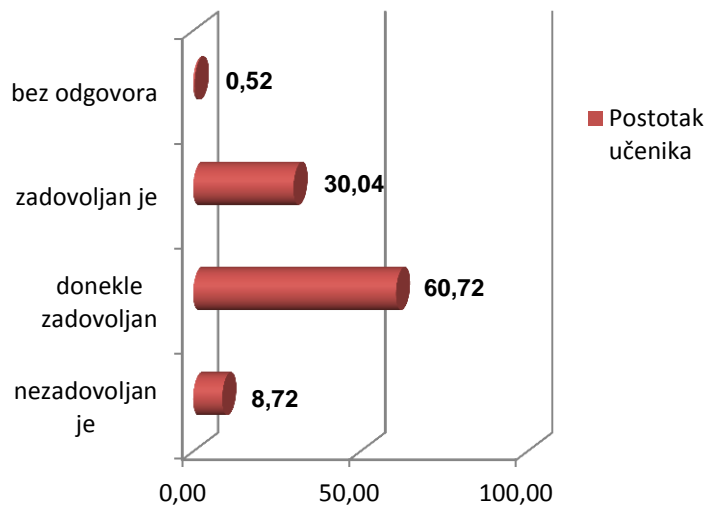

Grafički prikaz br. 3. Podaci o zastupljenosti pojedinih vrsta srednjih škola prema podacima u šk. god. 2011./2012. (N=5150)

4.1.3. Zadovoljstvo izborom srednje škole i zanimanja

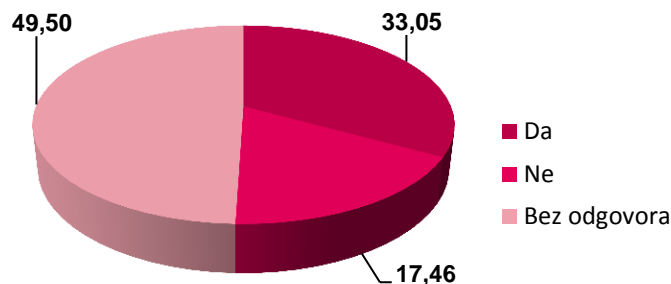
Anketom je, između ostalog, ispitano i zadovoljstvo učenika izborom srednje škole. Zadovoljstvo izborom škole izrazilo je 30,04% učenika u šk. god 2011./2012., dok je donekle zadovoljno 60,72% učenika. Zaključujemo kako je velika većina učenika donekle zadovoljna i zadovoljna izborom srednje škole. Postotni udio tih izjava je iznosio 90,76%. Postotni udio učenika koji su nezadovoljni izborom srednje škole je iznosio 8,72%. Mali broj učenika (0,52%) nije odgovorilo na ovo pitanje.

Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

Grafički prikaz br. 4. Izjave o stupnju zadovoljstva učenika izborom srednje škole za šk. god. 2011./2012. (N=5150)

Iz podataka prikazanih u grafičkom prikazu br. 5. vidljivo je kako 33,05% učenika u šk. god. 2011./2012. namjerava raditi poslove zanimanja za koje su se školovali. 17,46% učenika je navelo kako ne namjerava raditi u struci. Ističemo da 49,50% učenika nije odgovorilo na ovo pitanje. Ipak možemo zaključiti kako velika većina učenika koji su odgovorili na pitanje namjerava nastaviti s radom u sektoru u kojem su se školovali.

Grafički prikaz br. 5. Podaci o tome da li učenici namjeravaju raditi poslove zanimanja za koja su se educirali za šk. god. 2011./2012.

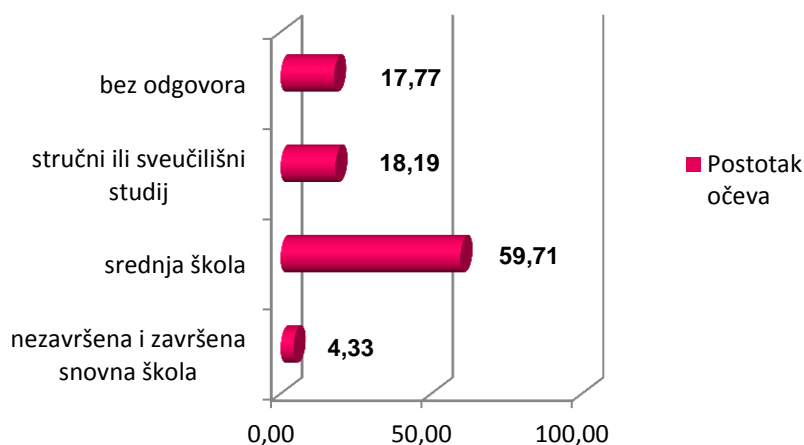
4.1.4. Socio-ekonomska obilježja roditelja učenika

Iz grafičkih prikaza u nastavku je vidljivo kako određeni broj odgovora o stupnju obrazovanja roditelja nedostaje. Točnije, nisu dostupni podaci o završenom stupnju obrazovanja za 16,41% sudionika u skupini podataka koji se odnose na majke i 17,77% u skupini očeva.

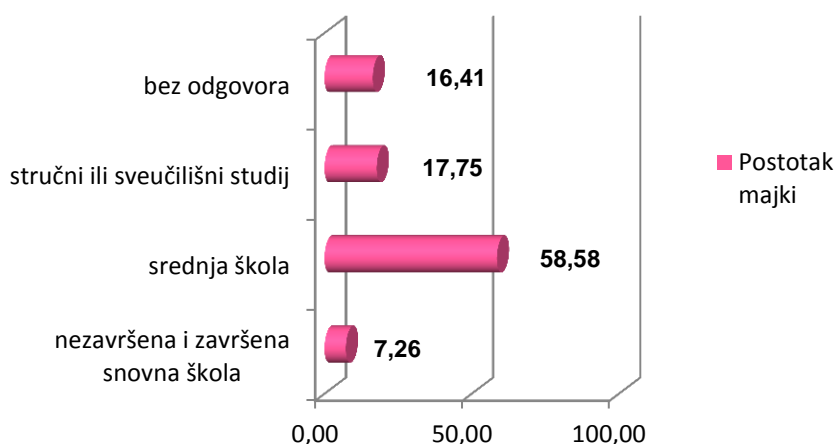
Tendencije raspodjele prema razinama obrazovanja za postojeće podatke su vrlo slične i za majke i očeve osim za obrazovnu razinu završene i nezavršene osmogodišnje škole. Postotak majki u toj skupini iznosi 7,26%, dok 4,33% očeva ima završenu ili nezavršenu osnovnu školu. Najveći broj majki

Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

i očeva je završilo srednju školu (59,71% očeva i 58,58% majki) dok ih je oko petine završilo stručni ili sveučilišni studij (18,19% očeva i 17,75% majki).

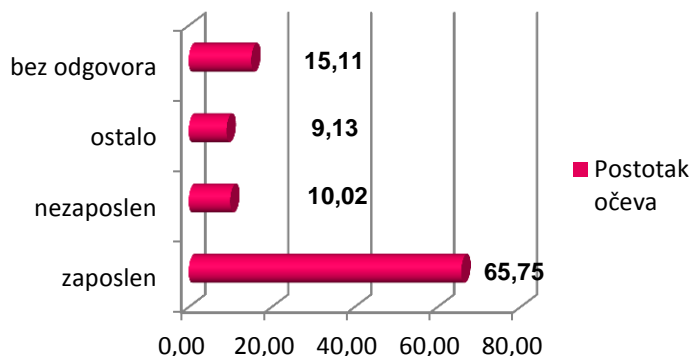
Grafički prikaz br. 6. Deskriptivni podaci o razini obrazovanja očeva učenika u šk. god. 2011./2012. (N=5150)

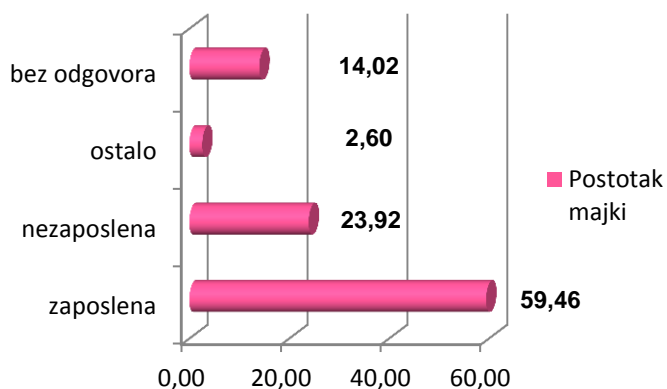
Grafički prikaz br. 7. Deskriptivni podaci o razini obrazovanja majki učenika u šk. god. 2011./2012. (N=5150)

Iz grafičkog prikaza u nastavku je vidljivo kako je najveći postotni udio i očeva i majki učenika u šk. god. 2011./2012. zaposleno (65,75% očeva i 59,64% majki). Tendencije raspodjele statusa su vrlo slične za majke i očeve s tim da je postotni udio nezaposlenih majki (23,92%) nešto veći od udjela nezaposlenih očeva (10,02%). Za 9,13% očeva i 2,6% majki je naznačen status „ostalo“ koji se odnosi na osobe koje su umirovljene te osobe s posebnim statusima. I u ovoj skupini podataka je vidljivo kako određeni broj informacija nije dostupan. Nisu dostupni podaci o socioekonomskom statusu za 14,02% majki, odnosno 15,11% očeva u šk. god. 2011./2012.

Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

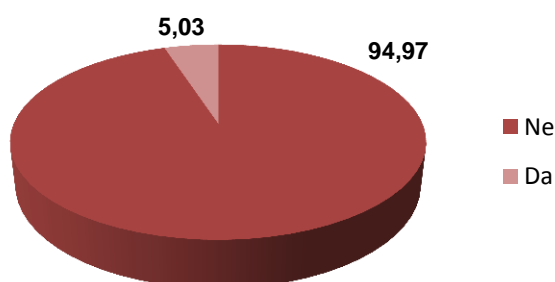

Grafički prikaz br. 8. Podaci o statusu (ne)zaposlenosti očeva učenika u šk. god. 2011./2012.

Grafički prikaz br. 9. Podaci o statusu (ne)zaposlenosti majki učenika u šk. god. 2010./2011.

4.1.5. Vrsta i zastupljenost zdravstvenih teškoća u uzorku učenika

Grafički prikaz br. 10. Udio učenika sa zdravstvenim teškoćama prema unesenim podacima u šk. god. 2011./2012. (N=5150)

Udio učenika sa zdravstvenim teškoćama u šk. god. 2011./2012. iznosi 5,03% što je nešto manje u odnosu na uzorke učenika iz prethodnih školskih godina (šk. god. 2009./2010. taj je postotak iznosio 5,95%, a u šk. god. 2010./2011. 6,92%).

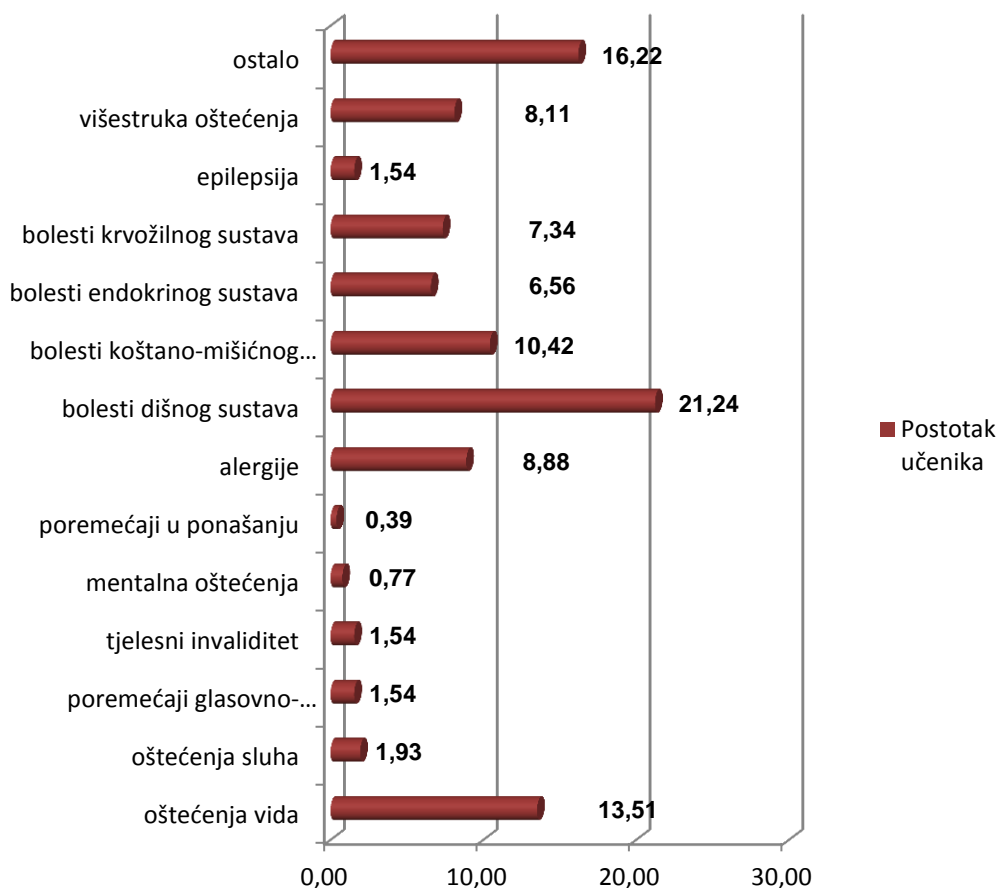
U grafičkom prikazu na sljedećoj stranici su prikazane vrste zastupljenih zdravstvenih teškoća prema izjavama učenika. Najveće postotne udjele u ovom uzorku učenika imaju bolesti dišnog sustava

Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

(21,24%) i oštećenja vida (13,51%). Ovi postotni udjeli su donekle sukladni nalazima anketnog istraživanja u prethodnim školskim godinama s tim da su najbliži nalazima za šk. godinu. 2009./2010. Udio učenika s bolestima dišnog sustava u šk. godini 2009./2010. iznosio je 28,34% dok je udio učenika s oštećenjima vida iznosio 12,75%. U školskoj godini 2010./2011. udio učenika sa bolestima dišnog sustava je iznosio 18,59% dok je udio učenika s oštećenjima vida iznosio 22,51%.

Relativno su visoki i udjeli učenika koji su izabrali odgovor „ostalo“ (16,22%) što je sukladno nalazima prethodnih školskih godina. Udio učenika koji je izjavio da boluje od zdravstvenih teškoća koje nisu navedene u upitniku je u šk. god. 2009./2010. iznosio 15,38% učenika dok je u sljedećoj školskoj godini taj postotak iznosio 17,80%. Sadržajnom analizom odgovora „ostalo“ za šk. god. 2011./2012. je utvrđeno kako se većina unosa može kategorizirati sukladno već predloženim kategorijama (anemija, celijakija i sl.) dok se javljaju i pojedinačni unosi poput gastritisa, pretilosti i psorijaze koje najčešće imaju višestruku etiologiju te ih je stoga teže kategorizirati.

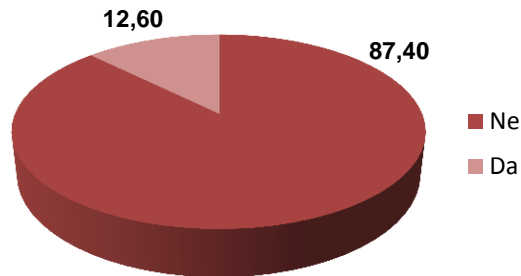
U školskoj godini 2011./2012 nešto je manji postotak učenika koji izjavljuju o višestrukim teškoćama/oštećenjima (8,11%) u usporedbi s nalazima prethodnih anketnih istraživanja. U šk. god. 2009./2010. 12,35% učenika je navelo kako ima više od jedne zdravstvene teškoće ili oštećenja, dok je u sljedećoj generaciji taj postotak iznosio 11,26%.

Grafički prikaz br. 11. Vrste zdravstvenih teškoća prema izjavama učenika završnih razreda srednjih škola u šk. god. 2011./2012. (N=5150)

4.2. Profesionalne namjere učenika

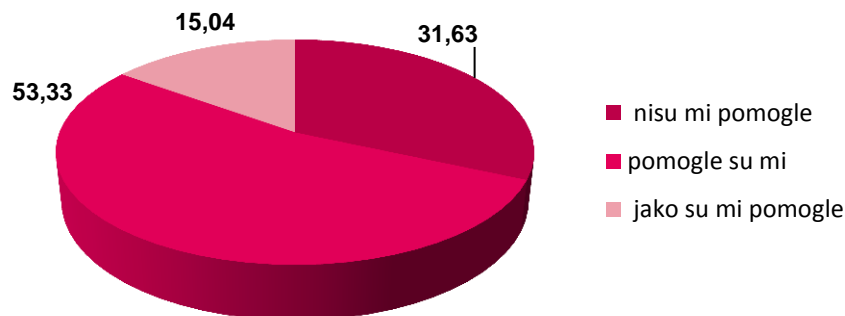
4.2.1. Korištenje usluga i procjena korisnosti profesionalnog usmjeravanja

Grafički prikaz br. 12. Podaci o učenicima koji su prilikom upisa u srednju školu koristili usluge profesionalnog usmjeravanja za šk. god. 2011./2012. (N=5150)

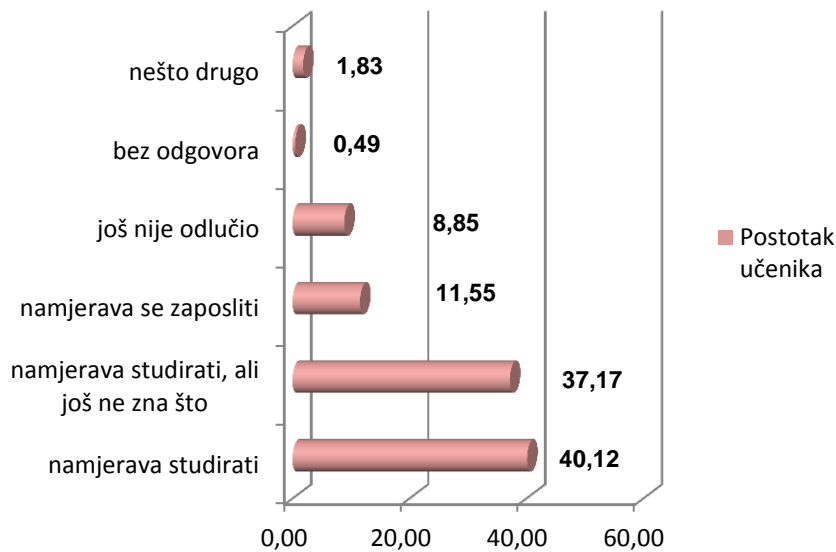
Iz grafičkog prikaza br. 12. vidljiv je postotni udio učenika koji su koristili usluge profesionalnog usmjeravanja prilikom upisa u srednju školu. U školskoj godini 2011./2012. je svega 12.60% učenika izjavilo kako je koristilo usluge profesionalnog usmjeravanja. Potrebno je navesti kako 0,58% učenika od ukupnog uzorka u šk. god. 2011./2012. nije odgovorilo na ovo pitanje.

U grafičkom prikazu u nastavku se nalaze podaci o tome koliko je učenicima korištenje usluga profesionalnog usmjeravanja pomoglo prilikom izbora srednje škole. Više od polovine učenika, točnije njih 53,33% u šk. god. 2011./2012. je izjavilo kako su im usluge profesionalnog usmjeravanja pomogle prilikom izbora. 15,04% učenika je izjavilo kako su im usluge profesionalnog usmjeravanja jako pomogle. Možemo zaključiti kako velika većina učenika izjavljuje da su im usluge profesionalnog usmjeravanja pomogle prilikom izbora srednje škole. Tako je ukupno 68,37,24% učenika u šk. god. 2011./2012. izjavilo da su im usluge profesionalnog usmjeravanja donekle i jako pomogle. 31,63% učenika u šk. god. 2011./2012. izjavljuje kako im usluge profesionalnog usmjeravanja nisu pomogle prilikom izbora srednje škole.

Grafički prikaz br. 13. Izjave učenika o tome koliko im je profesionalno usmjeravanje pomoglo pri donošenju odluke o upisu u srednju školu za šk. god. 2011./2012. (N=5150)

4.2.2. Namjere učenika nakon završetka srednje škole

Grafički prikaz br. 14. Podaci o tome što učenici namjeravaju nakon završetka srednje škole za šk. god. 2011./2012. (N=5150)

Iz grafičkog prikaza br. 14 možemo vidjeti kako je više od tri četvrtine učenika (77,29%) generacije namjerava studirati. Ovi podaci su sukladni nalazima prethodnih istraživanja. Tako je 80,23% učenika u šk. god. 2009./2010. namjeravalo je studirati dok je taj postotak u šk. godini 2010./2011. iznosio 75,54%.

Postotak učenika koji je namjeravao studirati, ali su neodlučni u kojem području u šk. god. 2011./2012. iznosi 37,17%. Taj udio je iznosio 34,55% za učenike šk. god. 2009./2010. te 35,63% u šk. god. 2010./2011. Nadalje, 9,10% učenika u šk. god. 2009./2010. se namjeravalo zaposliti u usporedbi s 10,92% učenika u šk. god. 2010./2011. U školskoj godini 2011./2012. taj udio je nešto viši i iznosi 11,55%.

Dodatno, 8,40% učenika u šk. god. 2009./2010. nije odlučilo što namjerava nakon završene srednje škole, dok je u šk. god. 2010./2011. to izjavilo 10,92% učenika. Navedeni postotak u šk. god. 2011./2012. iznosi 8,85%. Sadržajnom analizom odgovora „nešto drugo“ utvrđeno je da 35,23% učenika namjerava dokvalificirati. Nadalje, 12,50% učenika se namjerava prekvalificirati. Ostale kategorije odgovora su zastupljene u postotnom udjelu manjem od 10%, a uključuju profesionalno bavljenje sportom, studiranje uz rad ili nastavak karijere u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

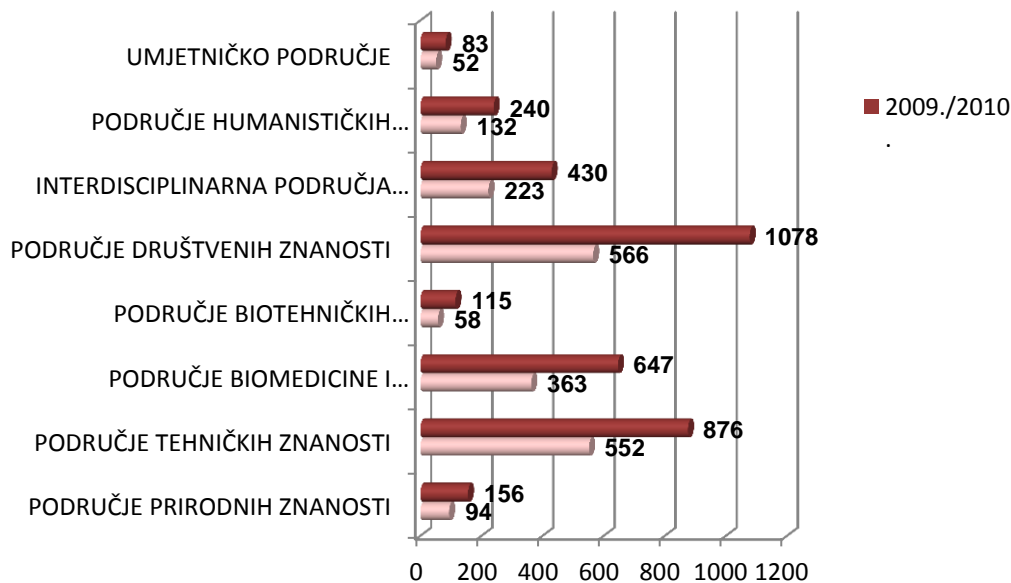
Ukupne podatke o željenim smjerovima studiranja nije izvedivo prikazati u ovom izvješću uslijed nepreglednosti grafičkog prikaza. Istaknuti su stoga, postotni udjele za najčešće odabrana znanstvena područja studiranja. Trendovi izraženih interesa za navedene smjerove vrlo su slični u tri generacije učenika (šk. god. 2009./2010., 2010./2011. i 2011./2012).

Najveći postotak učenika u šk. god. 2011./2012. je naveo kako želi studirati ekonomiju (12,11%) dok je taj udio u šk. god. 2010./2011. iznosio 10%, odnosno 13,24% u šk. god. 2009./2010. Odgojne znanosti (pedagogija, psihologija odgoja i obrazovanja i dr.) namjeravalo je upisati 10,18% učenika u šk. god. 2011./2012., dok je navedene studije u šk. god. 2010./2011. željelo upisati 10% učenika i 11,3% učenika u šk. god. 2009./2010.

Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

Nadalje, temeljne medicinske znanosti (imunologija, neurologija, farmakologija i dr.) namjeravalo je upisati 8,14% učenika u šk. god. 2011./2012, 9% učenika u šk. god. 2010./2011. te 7,17% učenika u šk. god. 2009./2010. Pravo je namjeravalo upisati 5,01% učenika u šk. god. 2011./2012, 7% učenika u šk. god. 2010./2011. dok je u šk. god. 2009./2010. taj postotak iznosio 6%. Ostali smjerovi su zastupljeni u udjelima manjim od 5% u sve tri školske godine.

Iz grafičkog prikaza u nastavku se može vidjeti koja su područja studiranja najzastupljenija u obje školske godine. Područja studija predstavljaju sumirane kategorije srodnih smjerova studija u svrhu prikaza upisnih trendova u 2009./2010. i 2010./2011. te zaseban prikaz za školsku godinu 2011./2012.

Grafički prikaz br. 15. Podaci o najzastupljenijim područjima studiranja prema namjerama učenika u šk. god. 2009./2010. i 2010./2011.

Najveći postotni udio učenika u sve tri šk. godine namjeravalo je odabrati studij iz područja društvenih znanosti (ekonomija, sociologija, informacijske i komunikacijske znanosti i dr.). 28,77% učenika u šk. god. 2011./2012. je namjeravalo upisati društvene znanosti, dok je društvene znanosti kao prvi izbor navelo i 27,25% učenika u šk. god. 2010./2011. kao i 29,74% učenika u šk. god. 2009./2010.

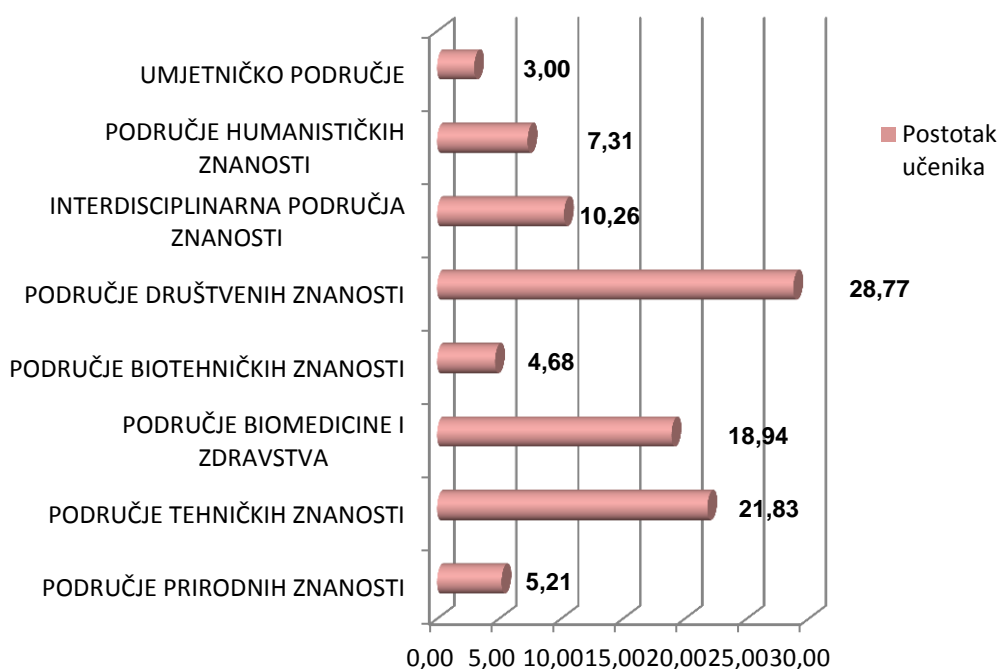
Nadalje, relativno je visok i postotni udio učenika koji su namjeravali upisati studij iz područja tehničkih znanosti poput elektrotehnike, strojarstva, građevinarstva, računarstva. Tako je 21,83% učenika u šk. god. 2011./2012. izjavilo da se odlučilo za studij iz ovog područja u usporedbi s 27,06% učenika u šk. god. 2010./2011. Za tehničke se studije odlučilo 24,17% učenika u šk. god. 2009./2010.

Velik dio učenika također se odlučio za studij iz područja biomedicine i zdravstva (javno zdravstvo i zdravstvena zaštita, dentalna medicina, veterinarska medicina, farmacija i dr.). 18,94% učenika u šk. godini 2011./2012. je izrazilo namjeru da će upisati neki od studija iz ovog područja u usporedbi s 17,79% učenika u šk. god. 2010./2011. Navedeni udio je u šk. god. 2009./2010. iznosio 17,85% učenika.

Ostala znanstvena područja imaju udjele manje od ili oko 10% u sve tri školske godine. Najmanji broj učenika se opredijelio za umjetničko područje studiranja (likovna, kazališna, glazbena umjetnost i dr.) u postotnim udjelima 3,00% u šk. god. 2010./2011., tj. 2,55% u šk. god. 2009./2010.

Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

Grafički prikaz br. 16. Podaci o najzastupljenijim područjima studiranja prema namjerama učenika u šk. god. 2011./2012.

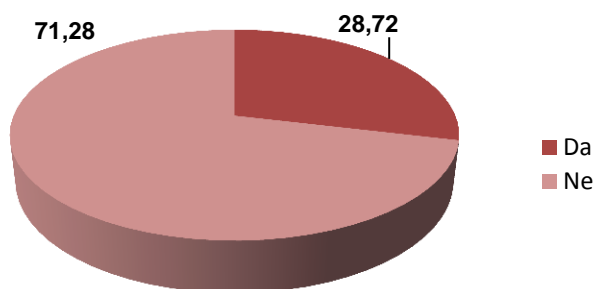
Usporedivši rezultate odabira studija s potrebama tržišta rada prikazanim u nastavku teksta, vidljivo je kako su učenici u sve tri generacije na prvom mjestu birali zanimanja koja nisu tražena na tržištu rada (oko 20% u svakoj školskoj godini).

Prema podacima Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje krajem rujna 2012. godine, najveći broj nezaposlenih osoba prema zanimanjima visoke stručne spreme bili su diplomirani ekonomisti, pravnici, novinari i profesori hrvatskog jezika. Napominjemo kako je najveći postotak učenika u šk. god. 2011./2012. naveo kako želi studirati ekonomiju (12,11%) dok je taj udio u šk. god. 2010./2011. iznosio 10% odnosno 13,24% u šk. god. 2009./2010. Pravo je namjeravalo upisati 5,01% učenika u šk. god. 2011./2012, 7% učenika u šk. god. 2010./2011. dok je u šk. god. 2009./2010. taj postotak iznosio 6%. Iz navedenog proizlazi kako je petina učenika iskazala namjeru studiranja

4.2.3. Teškoće pri donošenju profesionalne odluke i izražena potreba za uslugama profesionalnog usmjeravanja

Iz grafičkog prikaza br. 17. je vidljivo kako je postotni udio učenika koji su izrazili potrebu za pomoći stručnjaka za profesionalno usmjeravanje u šk. god. 2011./2012. iznosio 28,72% što je nešto manje od udjela u prethodnim godinama. Taj udio je u šk. godini 2009./2010. iznosio 31,58% dok je isti postotak za sljedeću šk. godinu iznosio 38,04%.

Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

Grafički prikaz br. 17. Podaci o tome da li je učenicima potrebna pomoć stručnjaka za profesionalno usmjeravanje za šk. god. 2011./2012

Prikaz na slijedećoj stranici prikazuje kakva pomoć je učenicima potrebna, tj. za kojim uslugama profesionalnog usmjeravanja iskazuju potrebu. Trendovi u distribuciji odgovora su sukladni rezultatima u ranijim šk. godinama. Najveći udio učenika kao najpotrebnije ističe informacije o studiju (smjerovi, uvjeti upisa i sl.). Tako se 25% učenika u šk. god. 2009./2010. izjašnjava da su im najpotrebnije informacije o studiju dok je za sljedeću šk. godinu taj postotak iznosio 27,37%. Za školsku godinu 2011./2012. taj udio iznosi 27,69%.

Uslugu profesionalnog savjetovanja potrebnom je smatralo 14,75% učenika šk. god. 2009./2010. te 13,71% učenika u slijedećoj šk. godini. Taj postotak je za šk. godinu 2011./2012. nešto veći i iznosi 16,50%.

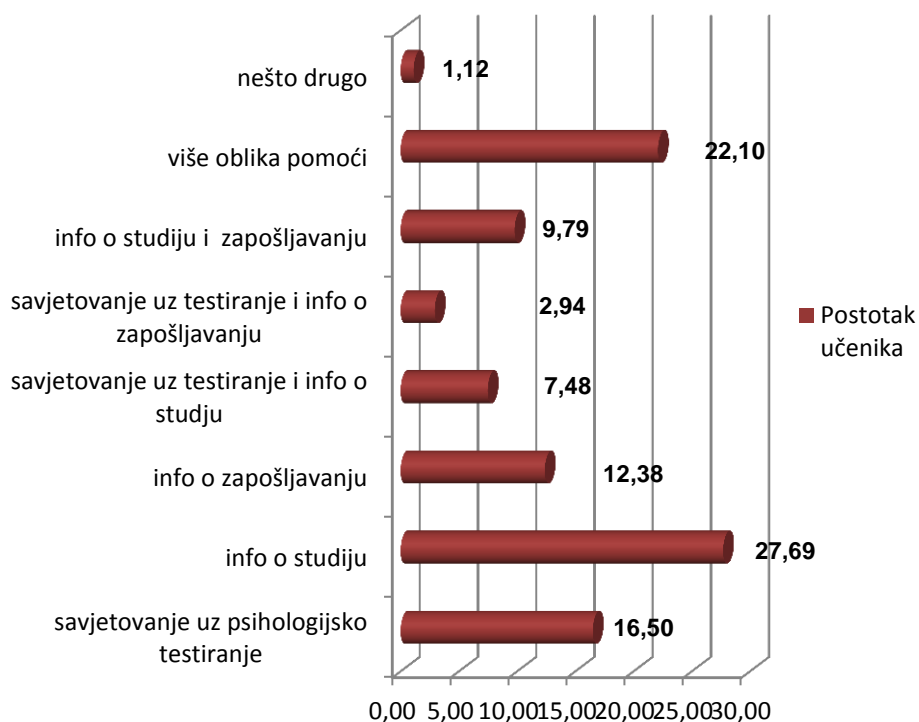
Potrebu za uslugama profesionalnog informiranja o studiju i mogućnostima zapošljavanja izrazilo je 16,49% učenika u šk. god. 2009./2010. i 15,54% učenika u šk. god. 2010./2011. Taj postotak je za šk. godinu 2011./2012. znatno manji i iznosi 9,79%.

Nadalje, učenici izražavaju potrebu za sveobuhvatnim profesionalnim usmjeravanjem koje bi uključivalo profesionalno informiranje o studiju i mogućnostima zapošljavanja, ali i profesionalno savjetovanje uz provjeru sposobnosti i interesa. Potrebu za takvom uslugom izrazilo je 15,83% učenika u šk. godini 2009./2010. i 15,78% učenika u slijedećoj šk. godini. Taj postotak je za šk. godinu 2011./2012. nešto manji i iznosi 10,42%.

Opći zaključak je da je više od petine učenika (22,10%) učenika u šk. god. 2011./2012. izrazilo potrebu za više oblika pomoći. Ova kategorija se odnosi na slučajeve kad su učenici označavali više od dvije ponuđene usluge profesionalnog usmjeravanja.

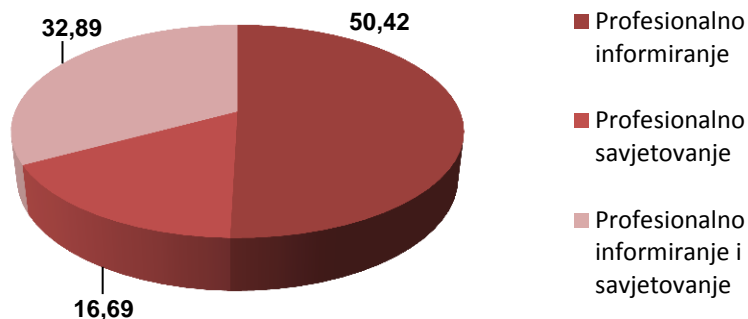
Sadržajnom analizom odgovora „nešto drugo“ ustanovljeno je kako se ove kategorije odnose na potrebu za informiranjem o mogućnostima studiranja izvan Republike Hrvatske ili specifične upite vezano uz pojedine sastavnice Sveučilišta u Zagrebu.

Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

Grafički prikaz br. 18. Podaci o potrebnim vrstama usluga profesionalnog usmjeravanja za šk. god. 2011./2012.

Radi lakšeg pregleda potrebnih vrsta usluga navedenih u grafičkom prikazu br. 19. one su grupirane u tri oblika usluga: profesionalno informiranje, savjetovanje te integrativna vrsta usluge koja uključuje oboje. Najveći postotak učenika u prethodnim šk. godinama je najpotrebnijom smatrao uslugu profesionalnog informiranja (53,55% učenika u šk. god 2009./2010. te 53% u šk. god. 2010./2011.). Taj udio je u šk. god. 2011./2012. nešto manji i iznosi 50,42%. Nadalje je 31,69% učenika u šk. god. 2009./2010. kao prioritet navodio integrativnu uslugu (uključuje i informiranje i obrazovanja) dok taj postotak za šk. god. 2010./2011. iznosio 33%. Ovi udjeli su sukladni postotku u šk. god. 2011./2012., koji iznosi 32,89%. Profesionalno savjetovanje kao prioritet navodi najmanji postotak učenika, njih 14,75% u šk. god 2009./2010., odnosno 14% u šk. god. 2010./2011. Ovaj udio je u šk. god. 2011./2012. nešto veći i iznosi 16,69%.

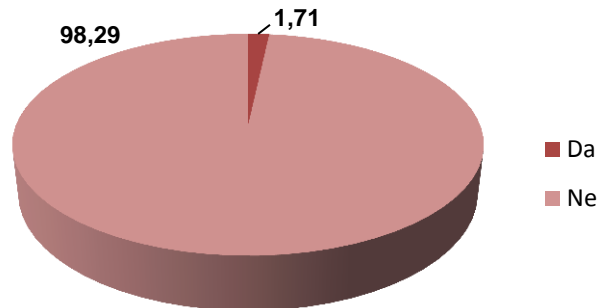

Grafički prikaz br. 19. Grupirani podaci o potrebnim vrstama usluga profesionalnog usmjeravanja za šk. god. 2009./2010. i 2010./2011.

4.3. Vrsta i zastupljenost teškoća u učenju i/ili ponašanju prema mišljenju razrednika

Anketom o profesionalnim namjerama učenika srednjih škola ispitana su i mišljenja razrednika o postojanju određenih teškoća u učenju i/ili ponašanju u smislu otežanih uvjeta školovanja i rizičnih faktora za smanjen uspjeh u nastavku obrazovanja.

Iz grafičkog prikaza u nastavku je vidljivo kako su razrednici u šk. god. 2011./2012. smatrali da 1,71% učenika ima određenih teškoća u učenju i/ili ponašanju. Ovaj udio je sukladan udjelima u prethodnim istraživanjima. Tako je navedeni udio za šk. godinu 2009./2010. iznosio 2,30%, a za šk. god. 2010./2011. je iznosio 2,29%.

Grafički prikaz br. 20. Izjave razrednika o postojanju teškoća u učenju i/ili ponašanju za učenika u šk. god. 2011./2012.

Upit o vrsti zastupljenih teškoća u učenju i/ili ponašanju je u aplikaciji za unos u ranijim istraživanjima bio strukturiran u obliku otvorenog pitanja. U nastavku teksta se nalazi grafički prikaz najčešćih kategorija odgovora razrednika. Prikaz je izrađen nakon sadržajne analize odgovora razrednika i definiranja najčešćih kategorija odgovora.

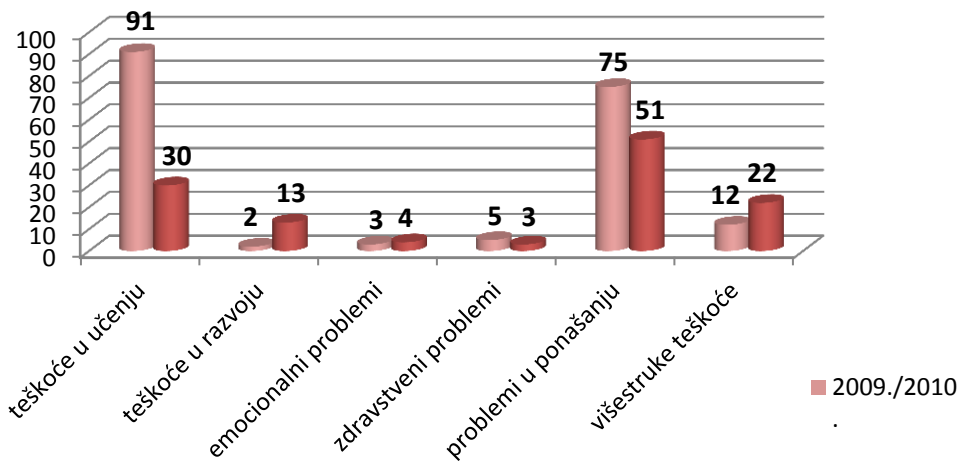
Iz prikaza na sljedećoj stranici vidljivo je kako su razrednici u šk. god. 2009./2010. procjenjivali da najveći broj učenika ima teškoća u učenju - njih čak 48,40%. Najčešće navode teškoće s određenim predmetom ili grupom školskih predmeta, disgrafiju, disleksiju, smetnje koncentracije i pamćenja te hiperaktivnost, kao i nerazvijene radne navike.

Razrednici u šk. godini 2010./2011. su najčešće navodili probleme u ponašanju (41, 46%). Najčešći problemi su se odnosili na poremećaje prkošenja, veliki broj neoprevidanih izostanaka, agresivnost i impulzivnost, kontinuirano ometanje nastavnog sata i neprihvatanje autoriteta nastavnika.

Problemi u ponašanju i učenju čine 88,29% svih teškoća/problema koji su razrednici istaknuli u 2009./2010. godini. To su ujedno i najčešće teškoće/problemi koje navode razrednici u šk. godini 2010./2011. (65,85%). Opisi najčešćih teškoća/problema su vrlo slični u obje šk. godine.

Postotni udio višestrukih teškoća u ovoj šk. godini čini 17, 89% dok su najčešće navedene kombinacije teškoća u učenju i ponašanju te emocionalnih i problema u ponašanju. Ostale teškoće su zastupljene u postotnim udjelima manjim od 10% osim za skupinu višestrukih teškoća u šk. godini 2010./2011.

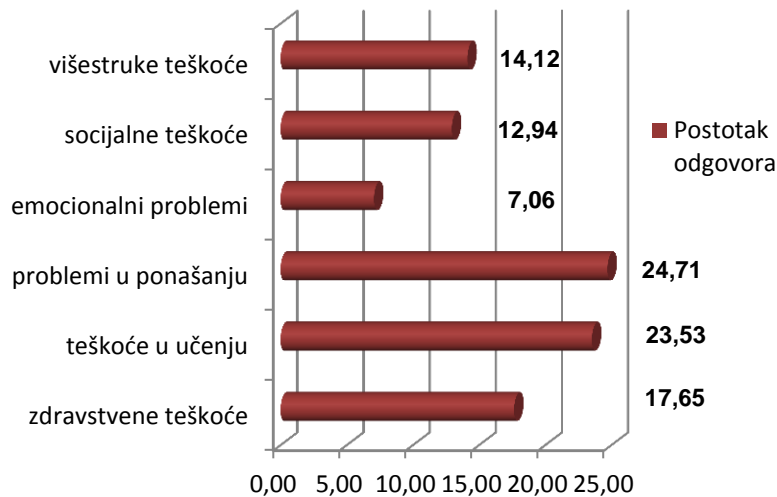
Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

Grafički prikaz br. 21. Izjave razrednika o vrstama teškoća zastupljenima u uzorku učenika u šk. god. 2009./2010. i 2010./2011.

Razrednici u šk. god. 2011./2012. su kao najzastupljenije teškoće navodili probleme u ponašanju (24,71%) kao i teškoće u učenju (23,53%). Navedene teškoće čine skoro polovinu svih teškoća koje su naveli razrednici (48,24%). Taj postotak je manji nego procjene koje su razrednici navodili u prethodnim anketnim istraživanjima¹.

Udio višestrukih teškoća je u navedenoj školskoj godini (14,12%) nešto manji nego procjene razrednika u ranijim nalazima anketnih istraživanja (17,89%). Procjena postotnog udjela zdravstvenih teškoća (17,65%) je znatno viša nego u prethodnim generacijama (u obje školske godine bio je manji od 10%). Socijalne teškoće su u šk. god. 2011./2012. navedene u 12,94% slučajeva i čine novu, značajnu kategoriju u procjeni zastupljenosti teškoća u uzorku učenika. Emocionalni probleme kao teškoću je navelo 7,06% razrednika.

Grafički prikaz br. 22. Izjave razrednika o vrstama teškoća zastupljenima u uzorku učenika u šk. god. 2011./2012.

¹ Napomena - mogućnosti usporedbe podataka su ograničene s obzirom da se za šk. god. 2009./2010. i 2010./2011. procjene postotnih udjela temelje na sadržajnoj analizi odgovora.

6. ZAKLJUČAK

Obilježja uzorka

Opći podaci

Tijekom šk. god. 2011./2012. u aplikaciju Istraživanje profesionalnih namjera učenika srednje škole je uneseno ukupno 5.150 anketa, od čega je 2.458 muških (48,00%) i 2.692 ženskih sudionika (52,00%).

Školski uspjeh učenika i vrsta srednje škole

Prema unesenim podacima između 40 i 50% učenika u šk. godini 2011./2012 je izjavilo kako je postiglo „vrlo dobar“ uspjeh u 1., 2. i 3. razredu srednje škole. Oko trećine učenika (31,44% - 37,10%) izjavljuje o „dobrom“ uspjehu kroz sva tri navedena razreda srednje škole. O „odličnom“ uspjehu izjavljuje oko petine učenika (15,01% - 22,23%) dok deskriptivni pokazatelji ukazuju kako je najmanji postotni udio učenika (do 2,33%) koji izjavljuju o „dovoljnom“ uspjehu. Iako je očekivana normalna distribucija ocjena, pri čemu bi najveći dio učenika imao ocjene dobar (3), a najmanji nedovoljan (1) ili odličan (5), iz tabelarnih prikaza je vidljivo kako postoji pomak rezultata prema višim vrijednostima, odnosno kako učenici u većini slučajeva iskazuju školski uspjeh kao odličan (5) ili vrlo dobar (4). Nadalje, nalazi statističke obrade podataka ukazuju na to kako se sve tri distribucije školskih ocjena statistički značajno razlikuju od normalne distribucije

U uzorku učenika u šk. godini 2011./2012. udio učenika u gimnazijama je iznosio 37,26%. Najveći je postotni udio učenika strukovnih četverogodišnjih škola - 47,09%. 14,31% učenika je izjavilo kako pohađa strukovnu trogodišnju školu. Relativno mali broj učenika, njih 1,17% izjavljuje kako pohađa umjetničku školu dok najmanji postotak učenika pohađa vjersku školu (0,17%)

Zadovoljstvo izborom srednje škole i zanimanja

Anketom je, između ostalog, ispitano i zadovoljstvo učenika izborom srednje škole. Zadovoljstvo izborom škole izrazilo je 30,04% učenika u šk. god 2011./2012., dok je donekle zadovoljno 60,72% učenika. Zaključujemo kako je velika većina učenika donekle zadovoljna i zadovoljna izborom srednje škole. Postotni udio učenika koji su nezadovoljni izborom srednje škole je iznosio 8,72%.

Iz dostupnih podataka je vidljivo kako 33,05% učenika u šk. god. 2011./2012. namjerava raditi poslove zanimanja za koje su se školovali. 17,46% učenika je navelo kako ne namjerava raditi u struci. Ističemo da 49,50% učenika nije odgovorilo na ovo pitanje. Ipak, možemo zaključiti kako velika većina učenika koji su odgovorili na pitanje namjerava nastaviti s radom u sektoru u kojem su se školovali.

Socioekonomska obilježja roditelja učenika

U dostupnom uzorku za šk. god. 2011./2012. određeni broj odgovora o stupnju obrazovanja roditelja nedostaje. Točnije, nisu dostupni podaci o završenom stupnju obrazovanja za 16,41% sudionika u skupini podataka koji se odnose na majke i 17,77% u skupini očeva. Tendencije raspodjele prema razinama obrazovanja za postojeće podatke su vrlo slične i za majke i očeve osim za obrazovnu razinu završene i nezavršene osmogodišnje škole. Postotak majki u toj skupini iznosi 7,26%, dok 4,33% očeva ima završenu ili nezavršenu osnovnu školu. Najveći broj majki i očeva je završilo srednju školu (59,71% očeva i 58,58% majki), dok ih je oko petine završilo stručni ili sveučilišni studij (18,19% očeva i 17,75% majki).

Nadalje, najveći postotni udio i očeva i majki učenika u šk. god. 2011./2012. je zaposleno (65,75% očeva i 59,64% majki). Tendencije raspodjele statusa su vrlo slične za majke i očeve s tim da

je postotni udio nezaposlenih majki (23,92%) veći od udjela nezaposlenih očeva (10,02%). Za 9,13% očeva i 2,60% majki je naznačen status „ostalo“ koji se odnosi na osobe koje su umirovljene te osobe s posebnim statusima. Nisu dostupni podaci o socioekonomskom statusu za 14,02% majki odnosno 15,11% očeva u šk. god. 2011./2012., tj. na ta pitanja nije odgovoreno.

Vrsta i zastupljenost zdravstvenih teškoća u uzorku učenika

Udio učenika sa zdravstvenim teškoćama u šk. god. 2011./2012. iznosi 5,03% što je nešto manje u odnosu na uzorke učenika iz prethodnih školskih godina (u šk. god. 2009./2010. taj je postotak iznosio 5,95%, a u sljedećoj šk. god. 6,92%). Najveće postotne udjele u uzorku učenika sa zdravstvenim teškoćama imaju učenici s bolestima dišnog sustava (21,24%) i oštećenja vida (13,51%). Ovi postotni udjeli su donekle sukladni nalazima anketnog istraživanja u prethodnim školskim godinama. Udio učenika s bolestima dišnog sustava u šk. godini 2009./2010. iznosio je 28,34% dok je udio učenika s oštećenjima vida iznosio 12,75%. U školskoj godini 2010./2011. udio učenika s bolestima dišnog sustava iznosio je 18,59%, dok je udio učenika s oštećenjima vida iznosio 22,51%.

Relativno su visoki i udjeli učenika koji su izabrali odgovor „ostalo“ - 16,22% što je sukladno nalazima prethodnih školskih godina. Udio učenika koji je izjavio da boluje od zdravstvenih teškoća koje nisu navedene u upitniku je u šk. god. 2009./2010. iznosio 15,38% učenika dok je u sljedećoj školskoj godini taj postotak iznosio 17,80%.

Sadržajnom analizom odgovora „ostalo“ je utvrđeno kako se većina unosa u aplikaciju može kategorizirati sukladno već predloženim kategorijama (anemija, celijakija i sl.) dok se javljaju i pojedinačni unosi poput gastritisa, pretilosti i psorijaze, zdravstvene teškoće koje najčešće imaju višestruku etiologiju te ih je stoga teže kategorizirati. U školskoj godini 2011./2012 je nešto manji postotak učenika koji se izjašnjavaju o višestrukim teškoćama (8,11%) u usporedbi s nalazima prethodnih anketnih istraživanja (u šk. god. 2009./2010. 12,35% učenika je navelo kako ima više od jedne zdravstvene teškoće ili oštećenja, dok je u sljedećoj generaciji taj postotak iznosio 11,26%).

Profesionalne namjere učenika

Korištenje usluga i procjena korisnosti profesionalnog usmjeravanja

U šk. god. 2011./2012. se povećao dio učenika koji su koristili usluge profesionalnog usmjeravanja. Tako je postotni udio učenika koji su koristili usluge profesionalnog usmjeravanja prilikom upisa u srednju školu u šk. godini 2009./2010. iznosio 8,63% dok je za šk. god. 2010./2011. iznosio 10,38%. U školskoj godini 2011./2012. je 12,60% učenika izjavilo kako je koristilo usluge profesionalnog usmjeravanja.

Više od polovine učenika koji su koristili usluge profesionalnog usmjeravanja Zavoda, točnije njih 53,33% u šk. god. 2011./2012. je izjavilo kako su im usluge profesionalnog usmjeravanja pomogle prilikom izbora. Također, 15,04% učenika izjavilo kako su im usluge profesionalnog usmjeravanja jako pomogle.

Možemo zaključiti kako velika većina učenika izjavljuje da su im usluge profesionalnog usmjeravanja pomogle prilikom izbora srednje škole. Tako je 68,37% učenika u šk. god. 2011./2012. izjavilo da su im usluge profesionalnog usmjeravanja donekle i jako pomogle. Oko trećine učenika, tj. 31,63% učenika izjavilo je kako im usluge profesionalnog usmjeravanja nisu pomogle prilikom izbora srednje škole.

Namjere učenika nakon završetka srednje škole

Iz deskriptivnih podataka možemo vidjeti kako više od tri četvrtine učenika (77,29%) generacije namjerava nastaviti obrazovanje na nekom od studija. Ovi podaci su sukladni nalazima prethodnih istraživanja. Tako je 80,23% učenika u šk. god. 2009./2010. namjeravalo studirati dok je taj postotak u šk. godini 2010./2011. iznosio 75,54%. Postotak učenika koji je namjeravao studirati, ali su bili neodlučni u kojem području iznosi 37,17%. Taj udio je iznosio 34,55% za učenike šk. god. 2009./2010. te 35,63% u šk. god. 2010./2011.

Nadalje, 9,10% učenika u šk. god. 2009./2010. se namjeravalo zaposliti u usporedbi s 10,92% učenika u šk. god. 2010./2011. U školskoj godini 2011./2012. taj udio je nešto viši i iznosi 11,55%. Dodatno, 8,40% učenika u šk. god. 2009./2010. nije odlučilo što namjerava nakon završene srednje škole dok je u šk. god. 2010./2011. to izjavilo 10,92% učenika. Navedeni postotak u šk. god. 2011./2012. iznosi 8,85%.

Sadržajnom analizom odgovora „nešto drugo“ utvrđeno je da se 35,23% učenika namjerava dokvalificirati, tj. završiti četvrti stupanj dok se 12,50% učenika namjerava prekvalificirati. Ostale kategorije odgovora su zastupljene u postotnom udjelu manjem od 10%, a uključuju profesionalno bavljenje sportom, studiranje uz rad ili nastavak karijere u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Najveći postotak učenika u šk. god. 2011./2012. je naveo kako želi studirati ekonomiju (12,11%), dok je taj udio u šk. god. 2010./2011. iznosio 10% odnosno 13,24% u šk. god. 2009./2010. Odgojne znanosti (pedagogija, psihologija odgoja i obrazovanja i dr.) namjeravalo je upisati 10,18% učenika dok je navedene studije u šk. god. 2010./2011. željelo upisati 10% učenika. Namjeru za studiranje odgojnih znanosti je izrazilo 11,3% učenika u šk. god. 2009./2010. Nadalje, temeljne medicinske znanosti (imunologija, neurologija, farmakologija i dr.) namjeravalo je upisati 8,14% učenika u šk. god. 2011./2012, 9% učenika u šk. god. 2010./2011. te 7,17% učenika u šk. god. 2009./2010. Pravo je namjeravalo upisati 5,01% učenika u šk. god. 2011./2012, 7% učenika u šk. god. 2010./2011. dok je u šk. god. 2009./2010. taj postotak iznosio 6%. Ostali smjerovi su zastupljeni u udjelima manjim od 5% u sve tri školske godine.

Na temelju deskriptivnih pokazatelja možemo zaključivati o najzastupljenijim područjima studiranja u sve tri školske godine. Područja studija predstavljaju sumirane kategorije srodnih smjerova studija u svrhu prikaza upisnih trendova u 2009./2010. i 2010./2011. te zaseban prikaz za tekuću školsku godinu. Najveći postotni udio učenika u sve tri šk. godine namjeravalo je odabrati studij iz područja društvenih znanosti (ekonomija, sociologija, informacijske i komunikacijske znanosti i dr.). 28,77% učenika u šk. god. 2011./2012. je namjeravalo upisati društvene znanosti, dok je društvene znanosti kao prvi izbor navelo i 27,25% učenika u šk. god. 2010./2011. kao i 29,74% učenika u šk. god. 2009./2010. Nadalje, relativno je visok i postotni udio učenika koji su namjeravali upisati studij iz područja tehničkih znanosti poput elektrotehnike, strojarstva, građevinarstva, računarstva. Tako je 21,83% učenika u šk. god. 2011./2012. izjavilo da se odlučilo za studij iz ovog područja u usporedbi s 27,06% učenika u šk. god. 2010./2011. Za tehničke se studije odlučilo 24,17% učenika u šk. god. 2009./2010. Velik dio učenika također se odlučio za studij iz područja biomedicine i zdravstva (javno zdravstvo i zdravstvena zaštita, dentalna medicina, veterinarska medicina, farmacija i dr.). 18,94% učenika u šk. godini 2011./2012 je izrazilo namjeru da će upisati neki od studija iz ovog područja u usporedbi s 17,79% učenika u šk. god. 2010./2011. Navedeni udio je u šk. god. 2009./2010. iznosio 17,85% učenika.

Ostala znanstvena područja imaju udjele manje od ili oko 10% u sve tri školske godine. Najmanji broj učenika se opredijelio za umjetničko područje studiranja (likovna, kazališna, glazbena umjetnost i dr.) u postotnim udjelima 3,00% u šk. god. 2011./2012., tj. 2,29% u 2009./2010. i 2,55% u 2010./2011.

Teškoće pri donošenju profesionalne odluke i izražena potreba za uslugama profesionalnog usmjeravanja

Postotni udio učenika koji su izrazili potrebu za pomoći stručnjaka za profesionalno usmjeravanje u šk. god. 2011./2012. iznosio je 28,72% što je nešto manje od udjela u prethodnim godinama. Taj udio je u šk. godini 2009./2010. iznosio 31,58% dok je isti postotak za sljedeću šk. godinu iznosio 38,04%.

Deskriptivni pokazatelji ukazuju kakva je pomoć učenicima potrebna, tj. za kojim uslugama profesionalnog usmjeravanja iskazuju potrebu. Trendovi u distribuciji odgovora su sukladni rezultatima u ranijim šk. godinama. Najveći udio učenika kao najpotrebnije ističe informacije o studiju (smjerovi, uvjeti upisa i sl.). Tako se 25% učenika u šk. god. 2009./2010. izjašnjava da su im najpotrebnije informacije o studiju dok je za sljedeću šk. godinu taj postotak iznosio 27,37%. Za školsku godinu 2011./2012. taj udio iznosi 27,69%. Aktivnost profesionalnog savjetovanja potrebnom je smatralo 14,75% učenika šk. god. 2009./2010. te 13,71% učenika u sljedećoj šk. godini. Taj postotak je za šk. godinu 2011./2012. nešto veći i iznosi 16,50%. Potrebu za uslugama profesionalnog informiranja o studiju i mogućnostima zapošljavanja izrazilo je 16,49% učenika u šk. god. 2009./2010. i 15,54% učenika u šk. god. 2010./2011. Taj postotak je za šk. godinu 2011./2012. znatno manji i iznosi 9,79%. Nadalje, učenici izražavaju potrebu za sveobuhvatnim profesionalnim usmjeravanjem koje bi uključivalo profesionalno informiranje o studiju i mogućnostima zapošljavanja, ali i profesionalno savjetovanje uz provjeru sposobnosti i interesa. Potrebu za takvom uslugom izrazilo je 15,83% učenika u šk. godini 2009./2010. i 15,78% učenika u sljedećoj šk. godini. Taj postotak je za šk. godinu 2011./2012. nešto manji i iznosi 10,42%. Opći zaključak je da je više od petine učenika (22,10%) učenika u šk. god. 2011./2012. izrazilo potrebu za više oblika pomoći. Ova kategorija se odnosi na slučajeve kad su učenici označavali više od dvije ponuđene usluge profesionalnog usmjeravanja (npr. informiranje o studiju i mogućnostima zapošljavanja, ali i profesionalno savjetovanje i sl.).

Sadržajnom analizom odgovora „nešto drugo“ ustanovljeno je kako se ove kategorije odnose na potrebu za informiranjem o mogućnostima studiranja izvan Republike Hrvatske ili specifične upite vezano uz pojedine sastavnice Sveučilišta u Zagrebu. Radi lakšeg pregleda potrebnih vrsta usluga one su grupirane u tri oblika usluga: profesionalno informiranje, savjetovanje te integrativna vrsta usluge koja uključuje oboje. Najveći postotak učenika je najpotrebnijom smatrao uslugu profesionalnog informiranja (50,42%). Nadalje 32,89% učenika kao prioritet navodi integrativnu uslugu (uključuje i informiranje i obrazovanja). Profesionalno savjetovanje kao prioritet navodi 16,69% učenika.

Vrsta i zastupljenost teškoća u učenju i/ili ponašanju prema mišljenju razrednika

Anketom o profesionalnim namjerama učenika srednjih škola ispitana su i mišljenja razrednika o postojanju određenih teškoća u učenju i/ili ponašanju u smislu otežanih uvjeta školovanja i rizičnih faktora za smanjen uspjeh u nastavku obrazovanja. Razrednici u šk. god. 2011./2012. su smatrali da 1,71% učenika ima određenih teškoća u učenju i/ili ponašanju. Ovaj udio je sukladan udjelima u prethodnim istraživanjima. Tako je navedeni udio za šk. godinu 2009./2010. iznosio 2,30%, a za šk. god. 2010./2011. je iznosio 2,29%. Upit o vrsti zastupljenih teškoća u učenju i/ili ponašanju je u aplikaciji za unos u ranijim istraživanjima bio strukturiran u obliku otvorenog pitanja. U nastavku teksta se nalazi grafički prikaz najčešćih kategorija odgovora razrednika. Prikaz je izrađen nakon sadržajne analize odgovora razrednika i definiranja najčešćih kategorija odgovora.

Razrednici su u šk. god. 2009./2010. procjenjili da najveći broj učenika ima teškoća u učenju - njih čak 48,40%. Najčešće navode teškoće sa određenim predmetom ili grupom školskih predmeta, disgrafiju, disleksiju, smetnje koncentracije i pamćenja te hiperaktivnost kao i nerazvijene radne navike.

Anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda srednje škole
šk. god. 2011./2012.

Razrednici u šk. godini 2010./2011. su najčešće navodili probleme u ponašanju (41, 46%). Najčešći problemi su se odnosili na poremećaje prkošenja, veliki broj neopravdanih izostanaka, agresivnost i impulzivnost, kontinuirano ometanje nastavnog sata i neprihvatanje autoriteta nastavnika. Problemi u ponašanju i učenju čine 88,29% svih teškoća koje su razrednici istaknuli u 2009./2010. godini. To su ujedno i najčešće teškoće koje navode razrednici u šk. godini 2010./2011. (65,85%). Opisi najčešćih teškoća su vrlo slični u obje šk. godine. Postotni udio višestrukih teškoća u ovoj šk. godini čini 17, 89% dok su najčešće navedene kombinacije teškoća u učenju i ponašanju te emocionalnih i problema u ponašanju. Ostale teškoće su zastupljene u postotnim udjelima manjim od 10% osim za skupinu višestrukih teškoća u šk. godini 2010. /2011.

Razrednici su u šk. god. 2011./2012. kao najzastupljenije teškoće navodili probleme u ponašanju (24,71%) kao i teškoće u učenju (23,53%). Navedene teškoće čine skoro polovicu svih teškoća koje su naveli razrednici (48,24%). Taj postotak je manji nego procjene koje su razrednici navodili u prethodnim anketnim istraživanjima. Udio višestrukih teškoća je u navedenoj školskoj godini (14,12%) nešto manji nego u ranijim nalazima anketnih istraživanja (17,89%). Procjena postotnog udjela zdravstvenih teškoća (17,65%) je znatno viša nego u prethodnim generacijama (u obje školske godine bio je manji od 10%). Socijalne teškoće su u šk. god. 2011./2012. navedene u 12,94% slučajeva i čine novu, značajnu kategoriju u procjeni zastupljenosti teškoća u uzorku učenika. Emocionalni probleme kao teškoću je navelo 7,06% razrednika u šk. god. 2011./2012.

7. LITERATURA

- Bejaković, P. (1998). Programi osposobljavanja zaposlenih i nezaposlenih osoba. Društvena istraživanja. br. 1 (39), str. 175-198
- Hirschi, A., & Lage, D. (2007). Holland's secondary constructs of vocational interests and career choice readiness of secondary students: Measures for related but different constructs. *Journal of Individual Differences*, 28(4), 205-218.
- Holland, J.L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Krapić, N., Kardum, I., Kristofić, B. (2008). Odnos crta ličnosti i sposobnosti s profesionalnim interesima. *Psihologijske teme* 17, 1, 75-91.
- McMahon, M. & Patton, W. Eds (2006): *Career Counselling. Constructivist Approaches*. London: Routledge.
- Petrić, V., Cetinić, J., Novak, D. (2010). Razlike u funkcionalnim sposobnostima između učenika iz urbane i ruralne sredine, *Hrvatski Športskomedicinski Vjesnik*, Vol. 25; str 117-121.
- Plant, P. (2003): *The Five Swans: Educational and Vocational Guidance in the Nordic Countries*. In: *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, Vol. 3, No. 4, 2003, pp. 85-100. Dordrecht: Kluwer.
- Pravilnik o aktivnom traženju posla i raspoloživosti za rad (NN 39/09)
- Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 59/90)
- Skupina autora (2011.): *Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u Republici Hrvatskoj s aspekta Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, brošura konferencije "80 godina cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj: Novi izazovi i pristupi"*.
- Sultana, R.G. & Watts, A.G. (2006): *Career Guidance in Europe's Public Employment Services: Trends and Challenges*. Bruxelles: European Commission (ref. CE-V/1-06-001-EN-C).
- Super, D. (1980). A life- span, life- space to approach to career development. *Journal of vocational behaviour*. vol 13, p. 282-298.
- Strong, E.K. (1933). *Manual for vocational interest blank*. Stanford: Stanford University Press.
- Šverko, B. (2000): *Vodič kroz zanimanja-elektroničko izdanje: Prilozi vrednovanju profesionalnog usmjeravanja putem Interneta*, Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Vijeće Europske unije (2004) *Jačanje politika, sustava i praksi usmjeravanja tijekom života*, 9286/04 EDUC 109 SOC 234.
- Vijeće Europske unije (2008): *Bolja integracija cjeloživotnog usmjeravanja u strategije cjeloživotnog učenja*, 2905. sastanak vijeća vezan za obrazovanje, mlade i kulturu, Bruxelles, 21. studenog 2008.
- Zečirević, M. (2011): *Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u Republici Hrvatskoj s aspekta Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Zbornik radova konferencije "80 godina cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj: Novi izazovi i pristupi"*